

המאסר

... נתיבות-חיינו כשבילי-ירושלים: עולים ויורדים. מבית-הסוהר ב"מוסקוביאה" ועד בית-החולים הדסה מהלך שלשה רגעים, ושלשה רגעים לחזור: בלא הרחקת-לכת, אבל הגבהת-עלות ושוב העמקת-רדת. אבקש מחילה על קטע פילוסופי זה; אך באמת מסופקני אם קרו לאחד מבני דורנו זה שינויי-"גובה" חברתי מרובים כל-כך בתוך מעת-לעת אחד.

ערב שמיני לשהותנו במוסקוביאה; הרגשתי, שרוחנו מתחלת ליפול, ואין במה להרימה עוד. במשך כל השבוע התאמצנו להפוך את חדרנו למועדון: הרצינו הרצאות, סיפרנו סיפורים – הרי אחר-כך, בעפֹ, הזכרנו את שבעת הימים האלה וקראנו להם Heptameron. הספר של בית-הכלא גזז את שערותינו, ואנו צחקנו; את בגדינו החליפו לנו בתלבושת מתאמת למוסד, וצחקנו; סירבנו למזונות, דרשנו מרק-בשר ולא קיבלנו, ושבוע לא אכלנו אלא לחם ערבי, תבול מין עשב מקוצץ, שלא ידעתי שמו, – וצחקנו. פעם אחת נכנס אותו קצין אנגלי, שקראנו לו "גוץ" (בזמן שלא קראנו לו שמות חריפים יותר) ונטל ממנו כל נכסי-דנייד – נרות, מסרקות וספרים: צחקנו. ואחר שקיעת-החמה נמנמנו באופל, כל אחד על מחצלתו הדקה המונחת על רצפת-האבן. כל טיפת-רעל יום-יומית בלענו בצחוק; אבל הטיפות נצטברו פנימה ולאט-לאט סיממו את הנפש. בערב ההוא כבר שתקנו, ובודאי היה כל אחד מן העשרים (כי את מלכה, גבור העיר העתיקה, הוציאו מחדרנו עוד ביום השני, ונשארו עשרים) חושב אותה מחשבה: ומה הלאה?

פתאום שמענו צעדים במסדרון, צעדי-חבורה, צעדי-שלטון. הרי יש "קול" אישי מיוחד ואינטונציה ותוכן לסוליות-נעלינו: בין אלו שאז ניגשו לדלתנו מיד הפרנו זוג אחד של נעלי-שלטון, מעשה סנדלר-אמן מטובי עיר-הבירה שמעבר לים: אף מתוך חריקתן העדינה נשמע כעין הרגל לצוות ולפקד. נפתחה דלת-העץ החיצונית, ומעבר לסבכת-הברזל, שהיא דלתנו הפנימית, שעדיין היתה סגורה, פרצו קרני-פנס ונשמע קול רם השואל באנגלית את שמי שלי. נזדקפתי לשבת על המחצלת ושאלתי:

– המצביא סטֹרס?

– שלום אדוני, – השיב, ולאור הפנס ראיתי יד מושטת לקראתי דרך המשבצת של מוטות-הברזל. קמתי וניגשתי ולחצתי את היד, ושמעתי אחד מחברי ממלמל: "לא כדאי ללחוץ".

– מה שלומי? – אמר האורח. – בבקשה לאסוף את חפציו, ויואל-נא לבוא עמי; זאת אומרת – אין צורך שיטריח את עצמו לאסוף, אחד השוטרים יקח.

– אין מה לאסוף, – השיבותי. נפתחה סבכת-הברזל; אמרתי לחברים, שאנסה להודיעם מה שקרה או יקרה, ויצאתי, ואחרי נסגרו שתי הדלתות. מאחורי סטֹרס ראיתי את הקצין פ., המפקד של המשטרה הירושלמית, והוא כיבדני בסאלוט הצבאי כבימי-קדם, וגם אני, מתוך הרגל ופיזור-נפש, הרימתי ידי למול רקתי הגזוזה. ה"גוץ" העומד על ידי לא ברכני, כמוכן: הביט הצידה.

הלכנו בטקס. ה"גוץ" בראש כמדריך, סטֹרס ואני אחרי, קצין-המשטרה אחרינו. הובילוני לחדר גדול פי שנים מן התא שממנו יצאתי: מטת-ברזל היתה בו ומזרון על המטה, ועל השולחן בערה מנורת נפט. סטֹרס הראני את כל החדר הזה בתנועת-יד מלאת נימוס מלוטש, כבעל ארמון המכניס אורח לטרקלינו, ואמר:

– זה בשביל אדוני לבדו. אמר, שאין לו חפצים? מיד נביא לו את חפציו; בעצמי אביאם, כי איני רוצה, שיבוא שוטר אל ביתי ויבהיל את הגבירות. אבל אין כאן רהיטים! מר פ. – (פנה לקצין המשטרה) – נא ליצור, תיכף ומיד, שני כסאות – וגם שולחן-רחיצה וכד – וגם שולחן-אוכל קצת משופר מזה. תיכף ומיד! ואני נוסע אל ביתי; להתראות בקרוב אדוני!

פרח, והקצינים והשוטרים יצאו אחרי, וגם את דלתי לא נעלו אחריהם. קראתי באצבע לאחד השוטרים הערביים, בחור מלאנכולי, שהיה מביא לנו את הלחם והעשב, ואמרתי לו באנגלית של שוק המובנה לו, שיאמר ל"יוניס" (כך בטאו השוטרים את שמו של יהונתן בלומנפלד, המתורגמן המושבע לחברתנו), שעליתי לגדולה ולא אשכח את אומללי-ישראל.

כעבור חצי-שעה שמעתי מרחוק את שריקת הפתח הראשי, קולות, ושוב צעדים: צעדי-שוטר הסוחב איזה מטען, צעדי סטֹרס המעידים לשבחו של אותו הסנדלר, ועוד צעדים קלים, שלא הספקתי להכירם מתוך תמהון: נעלי-גברת גבוהות-עקביים. אשה? כאן, בלילה? – דפקו על הדלת. קולו של סטֹרס שאל: "מותר?" – "יבוא". הוא פתח את הדלת, אבל לא נכנס: עמד על המפתח, הרים ידו למול הכובע המקושט פסי-זהב, אמר: "בכבוד הגברת!" – וראיתי את אשתי.

– אמנם, מפחדני, שאין זה כדון, – הסביר המצביא, – ואולם נחוצה יד-אשה לסידור החדר.

נכנס השוטר ה"טעון": שתי מזוודות, מראָה! איני זוכר מה עוד. נכנסו עוד שנים, בלווית הקצין פ., והביאו את הרהיטים, נכנס עוד-מישהו, בידי

מגש ועל המגש צלחות מלאות ובקבוק מבקבוקי ראשון-לציון.

– הכל בסדר? – שאל סטורס. – טוב. על כן אני עוזב את הגברת כאן; יש לי עסקים בעיר: בעוד שעה אסור הנה ואֶלוונה הביתה.

– המציבא, – אמרתי, – וחברי?

– אל נא ידאג אדוני: גם בשבילים אעשה כל מה שיש ביכולתי.

פרח; גם השוטרים יצאו וסגרו אחריו את הדלת, ושוב נעלו; ומעבר לדלת שמעתי את קולו כשהוא מצווה על ה"גוי", שאסור להפריע את הגברת והאדון ז'. עד שישבו הוא עצמו.

אשתי צחקה: – הוא "עשה כל מה שביכולתו"! אין זה תלוי בטובתו שלו: נתקבלה פקודה מלונדון – להתיחס אליכם כלאסירים בענין מדיני. ואולם הוא "דאָרלינג" באמת: אחת המזוודות ארז בידו כמעט, והזכירני, שלא אשכח ספרים ונייר ואמלא את העט הנובע, ובעצמו הציג, שאבוא לכאן. – ובבוקר השכם תסעו כולכם לקאהיר: שם הכינו לכם "דירה" (כך אמר: אַפּאַרטמנט) בקסרקט של קאָסר-אַל-ניל.

לאחר שהלכה בלוויית סטורס דפק על הדלת הקצין פ., נכנס, עשה את הסאָלוט הצבאי ואמר: – יסלחני אדוני, לא אפריענו עוד – אבל חובתי היא חובה. ניגש אל המזוודות, פתח, חיפש חיפוש שטחי ומהיר, אמר: "אול-רייט; סליחה", עשה את הסאָלוט והלך. ואני הנעתי בכתפים: יצור מוזר הוא הפקיד האנגלי. לפני שבוע באנו הנה, עשרים ואחד איש, עם מזוודות וחבילות, שגם דינאמיט יכולנו להכניס בתוכן אל בית-הסוהר – ושכחו לחפש בחפצינו; ואף ביום הקונפיסקאציה של המסרקות וכו' – גם אז לא חיפשו. עתה בא מושל-ירושלם בכבודו ובעצמו והביא לי שתי מזוודות, שנארזו בהשגחתו כמעט – וקצינו בודק את הסחורה שמא נתגנב בה אקדח. צריך לגור עם האנגלים שבע שנים רצופות כמוני, להכיר את הערבוּבִּיה והתוהו, שמתוכם, כצמח מתוך הפצה, לאט-לאט, בלא חוק ובלא קצב קבוע מראש, מתפתח הסדר שלהם – לפעמים באיחור-זמן.

בבוקר התגלחתני: תענוג מובהק אחר שבוע של נזירות, אבל תענוג שלא עלה בנקל. לבשתי בגדי-אזרח; את רכוש-המדינה שקישטני אתמול השלכתי תחת מיטתי. רק דבר אחד גנבתי: את ה"נומר" שלי, מעגל-מתכת כחול עם המספר 127 הכתוב בספרות-ערב לבנות. בפרוודור בית-הסוהר מצאתי את חברי: גם הם מגולחים ולבושים תלבושת-דרור. גם את מלכה הנפרד השיבו לנו – וגם את שני הערבים, שאינסו עלמות בעיר העתיקה, צירפו לחברתנו; וכאשר יצאנו, בטקס הצבאי של הגנה, ארבעות-ארבעות, ואליהו גינזבורג מפקד בעברית "הימין" ו"השמאל", – גם אלה הלכו עמנו, אמנם מאחורינו.

השעה עודנה מוקדמת, ורוב התושבים לא ידע כי נצא בבוקר; אבל בתחנת הרכבת נתאסף המון צפוף, שבירכנו בתרועות-הידד. אלי ניגש המאיר סמולי – מי שהיה סגנו של מרגולין בגדוד ה"ח, ועליו דיברתי ב"מגילת הגדוד", – ואמר: – לאדוני ולגברתו הקצבנו תא מיוחד במחלקה הראשונה; ואני אפנה מקום, כדי שתוכל לגשת לגברת אמו, ויפרד ממנה – אקווה, שלא לזמן רב!

מעולם, כמדומני, לא אירעה לי נסיעה עליזה ונוחה כל-כך. את ארוחת-הצהרים אכלנו בעגלת-המזנון, עם סמולי ועוד קצין שני, הקאפיטאן ד., מקציני הגדוד האנגלי השומר את ירושלים בימים האלה – ב"שמירתם" לא הצטיינו ביותר, כאשר ראינו בימי-הפרעות. אבל הקאפיטאן היה בחור נעים, מלא רחשי "דרך-ארץ", וגם סמולי התנהג כמפר המבלה שעת-פיזור בחברתנו. אשתי הלכה פעמיים לבקר את חברי, שבה אלי ואמרה: "אוכלים ושרים, ודורשים בשלומך".

בארטוף ובשורק בירכנו קבוצות יהודים; ובתחנת לוד מצאנו המון מוחא כף ומניף מטפחות וכובעים. "רבע של תל-אביב כאן", אמר לי אחד מידידי, ואפשר, שלא הגזים: לא רבו אז תושביה של הקריה העברית. הרהרתי, בגשתנו אל לוד, אם לא תעכב משטרת-הצבא את שרידי הגדוד הארבעים, שחנה במחנה בסרפנד, מלבוא אל התחנה; אבל מצאנו שם את כולם, וגם את המפקד מרגולין בראשם...

לפנות ערב הגענו לקאנטארה; אשתי נסעה לקהיר, וסמולי עמה, והקאפיטאן ד. הוליכנו, ושוב בטקס חגיגי, למקום מנוחתנו – ושוב נספחו מאחורינו אותם הערבים מאנסי-העלמות. את הדרך שבה הלכנו, הכרתי מיד: רק לפני חצי-שנה כמה פעמים עברתי בה הנה והנה, עת ישבו בבית-הכלא הצבאי חיילי גדודי "שמרדו" ואני נתמנית להגן עליהם לפני בית-המשפט של שלשה קצינים. מחשבות מוזרות חשבתי בדרך, מחשבות מרירות מעורבות בצחוק, מחשבות על טלטולי חיינו הדומים לסמטאות-ירושלים: אך אילו סיפרתי אותן כאן, מפחדני שמא יאמרו: גם זוהי "פילוסופיה".

הגענו לבית-הסוהר; הכרתי את שר-העשרה הממונה עליו, והוא הכירני. הקצין ד. לחש דבר-מה על אזנו, אחר-כך ניגש להפרד ממני ואמר בקול נמוך: – הסברתי לו, שיתיחס לאדוני באופן **מיוחד**, – ובעוד הספקתי להגיד לו, שאין בזה כל צורך, לחץ את ידי בחפזון והלך.

חוששני, כי שר-העשרה לא הבין את כוונתו. אמנם, דיבר אלי לפי כל דיני הכבוד הצבאי, עמידת-דום והידים על תפרי-מכנסיו, כי עוד זכר את כוכבי-הליטנאנט על כתפי קודם-לכן; אך את ה"אופן" ה"מיוחד" פירש, כנראה, במובן של שמירה מעולה. בדרך-ארץ מופלגת הובילני אל התא הצר והאפל ביותר מכל תאי-הבנין, תא, שאין בו זכר לרהיטים וגם חלון אין בו, רק חור קטן בדלת: הכניסני, הביט החוצה שמא ישמענו זר, ואמר לי בעצבות מרובה:

– זהו גמולו של לוחם על שחרור-מולדתו – אני מאירלאַנד, סיר.

עשה את הסאָלוט והלך, ואת הדלת נעל בשני סיבובי-המפתח.

בא הלילה; אין אור, אני לבדי; בשתי ידי, בלא לזוז, אפשר לנגוע בקיר מימין ומשמאל ביחד; מחצלת על רצפת-המלט, בלא כר ובלא שמיכה; ועוד לא מלאו עשרים וארבע שעות מאז נמנמת אמש על מחצלה כזו במוסקוביאה. נגעת בסנטרי: וכי באמת אני מגולח? וכי באמת בליתי את היום הזה על ספסל הקטיפה של Waggon-lit, אכלתי איזה טורנדו עם שמפיניונים מעל צלחות-חרסינה, במזלג של כסף? מה יפו סמטאותיך, עיר-דוד, העולות והיורדות כשבילי-חיינו...

בחצר שמעתי את קולות חברי: יצאו לטיול ברעננות-הנשף, – הרי בנוגע להם לא קיבל האירלאנדי המכבד את לוחמי-השחרור כל פקודה של “יחס מיוחד”. כשעה ויותר השתעשעו בחצר וצעקו לי דרישות-שלום בעלטה; אחר-כך שבו לחורי-הלינה שלהם, והלילה כולו מרגוע ואלם.

שׁר-העשרה נגש אל דלתי ואמר לי דרך החור שבדלת:

– רוצה אדוני לטייל?

יצאתי, והתהלכתי עמו הנה והנה על המרפסת, והוא סיפר לי, כי גם שני מאנסי-העלמות כיבד ביחס “מיוחד”, אמנם, בלא פקודה מגבוה: אחז באזניהם והקיש את ראשיהם זה בזה, וסגר אותם לחוד, ולא יאמר היכן.

בסוף טיולנו עמד, הביט ימינה ושמאלה ולחש על אזני:

– סיר, – שם בחוץ, מעבר לחוטי-הקוצים, מחכה פלוגת בחורים, שביקשו לדבר עמו מלים אחדות. הירצה לגשת? אבל תדברו-נא בקול נמוך.

נגשתי לגדר, לבדי: שׁר-העשרה נשאר על המרפסת. באפלה ראיתי צללים שחורים, ארבעה או חמשה, יושבים על הארץ; קמו בקרבי אליהם, ואני שאלתי בעברית: – מי?

אלו היו מאותם ה“מורדים”, שלא הצלחתי להצילם מגזר-דינו של בית-המשפט הצבאי. נשלחו לכלא מצרימה, האחד למאסר שנתיים והאחרים לארבע ולשבע שנים; אבל כעת קיבלו חנינה. רובם נסעו לאמריקה ומיעוטם שבו לארץ. כאן נודע להם, שגם אני בקאנטארה, מתאכסן באכסניה, שבה ביקרתי אותם פעמיים ביום בימי-המשפט, והנה בחשאי באו להגיד לי – להגיד – ואין מלים בפיהם. –

את הטקסט לעיל הפיקו מתנדבי [פרויקט בן־יהודה באינטרנט](https://benyehuda.org/read/7698). הוא זמין תמיד בכתובת הבאה:

<https://benyehuda.org/read/7698>